

Tisztelt gyászoló gyülekezet!

Amióta a hitek épületei megroppantak, az emberek hirtelen elmúlást kívánnak maguknak, hogy tudás és rettegés nélkül kerüljenek át a semmibe. A túlélők ekkor felháborodnak a sorson, amely nem engedte a búcsúzás munkáját még a távozó életében elkezdni. Ilyenkor mondjuk vádlóan, hogy de hiszen tegnap még, de hiszen egy hete még... Tamás, miután elment, még itt lebegett körülöttünk egy darabig, s nem tudhatjuk, hogy a kóma álmában eljutott-e hozzá valami baráti üzenet.

A nap azonban elkövetkezett, amikor valami mérleget kell vonni. Nem hiszem, hogy én vagyok erre a legalkalmasabb, mert nem voltam egész életének tanúja. Egyetemi éveinkben voltunk jó barátok, amikor feleségem, Juli mérőpárja, s legközelebbi kollégája volt. Az élet azután szétsodort, s csak az utolsó években kerültünk megint közel egymáshoz. De talán ez is jó valamire: össze lehetett, s össze lehet most is vetni a fiatallembert legutolsó arcával. Nem mondom öregembert, hiszen Tamás az öregséget nem érte meg: évei számát is cáfolva tetterős volt. Tulajdonképpen az volt a megdöbbentő, hogy alapvonásaiban – külsőkben és belsőkben – milyen keveset változott. Megmaradt az arc, a testalkat, a göndör fürtök kerekése. Megmaradt az élénkség, az izgatottság, a felháborodás képessége, a segítőkészség, s persze a világos fej, a metsző okosság.

Miben hittünk azokban a messze tűnt években? Hittünk például – bármilyen naivan és kicsit nevetségesen hangzik ez most – Vietnam igazában. De az volt a bökkenő, hogy a hatalom is ezt harsogta: Veled vagyunk, Vietnam! Az egyetem vietnami műszakokat szervezett, ami nem a szolidaritásról, hanem a KISZ-karrierről szólt. Tamás pedig velünk együtt utálta és megvetette azt, ami körülvett bennünket. Azt találta tehát ki, hogy dolgozzunk és keressünk pénzt a hivatalos akciótól függetlenül, s vegyünk belőle – mivel azt gondoltuk, jó hasznát veszik majd az őserdőben – túraticikliket. Három Toldi nevű kerékpárral kerekeztünk föl a Svábhegyre, s adtuk át minden felhajtás, hírverés nélkül a vietnami elvtársaknak. Mire odaértünk az aszfaltúton, máris elkezdtek a biciklik eresztékei meglazulni.

Az ilyen komikus ifjúkori történetek megágyaznak a későbbi cinizmusnak. De Tamás nem lett cinikus élete későbbi viszontagságaiban sem. Meg sem keseredett. Amikor viszontláttuk, érettebben, reflektáltabban, de ugyanannak a megvetésnek a tüze lobogott benne a mostani hatalommal szemben, mint azzal az egykorival. S ebben árnyalata sem volt annak a gondolatnak, hogy a világ sora már csak ilyen.

A harag képessége – azt hiszem – szorosan összefügg az öröm képességével. Tamás rendelkezett ezzel a képességgel: örült jól épített galériás, üvegszekrényes könyvtárának, erős motorbiciklijének, festményeinek, magas színvonalú technikai eszközeinek, a gondosan megtervezett lakomáknak – hiszen nincs még nyolc hete, hogy a tökélyre vitt kacsa után kérésünkre teljes sikerrel pisztráanggal kísérletezett –, a jó italoknak, különös tekintettel a single malt whiskykre, s mindenekelőtt a baráti beszélgetésnek.

Mindazonáltal az életöröm nem azonos a boldogsággal. Nem hiszem, hogy Tamás életét boldognak lehetne elképzelni; ahhoz egy kicsit túl sokat emlegette magas korban meghalt imádott anyja – Anyu – hiányát. De ha a boldogság nem is, osztályrésze volt az öntudat, hogy megcsinálta az életét. Fölépített egy vállalkozást, volt mersze elhagyni a pályáját, amelynek nem érzékelte kihívásait, és pályaelhagyóként választott szakmájának komoly szakembere lett, lépést tartott a tudományokkal, művészetekkel, megőrzött és visszaszerzett barátságokat, segített embereken és tele volt tervekkel.

Ha búcsúzóul egyetlen szóval akarnám jellemezni, akkor az egyik legnemesebb, legtermékenyebb emberi tulajdonságot említeném. A kíváncsiságot.

Nyugodjék békében!